

Soudcovská tvorba práva

Obecně

Předkládaná práce se věnuje tradičnímu právně teoretickému tématu, jímž je – abych nemusel používat název práce – úloha a postavení rozhodovací činnosti orgánů veřejné moci v individuálních případech (tj. vlastně procesu aplikace práva) v právním systému (jednotlivých států).

Autorka se opírá o „tradiční“ prvky této problematiky, tj. zejména vymezení pojmu právní normy, precedentu, ustálené judikatury v kontinentálním typu práva atd. Tyto jednotlivé koncepty pak autorka vysvětluje, uvádí do souvislostí, porovnává a vyvozuje z toho závěry.

Formální náležitosti práce

Práce je členěna na čtyři hlavní části, úvod a závěr nepočítaje. V první části se autorka věnuje pojmu soudcovské tvorby práva a vysvětluje podstatu činnosti soudce při rozhodování. V druhé části se autorka věnuje speciálně činnosti soudce v zemích common law, zatímco v části třetí se zaměřuje na oblast kontinentální Evropy. Čtvrtá část má povahu srovnávací, neboť autorka komparuje kontinentální přístup a přístup v zemích common law.

Po formální stránce nelze práci prakticky nic vytknout. Z hlediska jazykového je práce kvalitní, pouze tu a tam lze nalézt překlepy apod. Jedná se ovšem o minimum případů.

Členění práce je logické a přehledné. Jednotlivé pasáže na sebe dobře navazují; umožňují tak sledovat úvahy autorky.

Oceňuji práci s literaturou, a to jednak tuzemskou, jednak zahraniční. Odpovídá tomu i bohatý poznámkový aparát.

Obsah práce

V obecné rovině nemám práci mnoho co vytknout. Autorka vychází z relativně ustálených názorů na danou problematiku tak, jak jsou zachyceny v odborné literatuře. Za přínosné považuji mj. fakt, že autorka upozorňuje na nepřesnost některých „zavedených představ“, např. o malé relevanci právního předpisu v právním systému anglickém, dominantním vlivu precedentu, úloze angloamerického soudce jako normotvorného činitele atd.

Přes uvedená pozitiva se mi zdá, že v některých případech autorka přejímá vymezení některých konceptů, které se zdají být chápány příliš úzce. Tak např. na str. 5 (s obdobnou tezí pak přichází i na str. 46) hovoří o soudcovském dotváření práva v širším smyslu v případě, kdy aplikujeme na určitý případ zákon přesto, že se dle svého jazykového významu na situaci nevztahuje, nebo jej naopak neaplikujeme, ačkoliv bychom tak měli činit s ohledem na jeho jazykový význam. Jak potom hodnotit situaci, kdy zákon používá natolik abstraktní pojmy, že je teprve soudce musí naplnit, s ohledem na konkrétní situaci, obsahem? Jde o dotváření práva či nikoliv?

Existují ale i jiné situace, jejichž kategorizace je obtížná. Tak např. v § 8 zakazuje občanský zákoník zjevné zneužití práva. Předpokládejme, že i podle jazykového vyjádření jsme schopni říci, jaké situace budou zneužitím práva. Avšak úkolem soudce je posoudit, zda konkrétní jednání je či není zneužitím práva. Je potom jeho výrok o tom, že určité jednání je zneužitím práva, pouhou aplikací práva, dotvořením práva či tvorbou práva? Podstatou

zneužití práva je situace, která spočívá v tom, že existuje určité subjektivní právo, avšak toto právo je realizováno „vadně“. A právě tato „vadnost“ je-li soudcem konstatována, se projeví v tom, že takové subjektivní právo nebude naplněno (nebude mu poskytnuta ochrana). Lze tak například říci, že bývalý manžel, který se snaží vystěhovat svoji exmanželku z domu, která patří výlučně jemu (§ 769 OZ), zneužívá své právo pokaždé, když takový návrh podá? Nebo jen za určité specifické situace? A je potom závěr o tom, že jde o zneužití práva, jeho prostou aplikací nebo dotvořením nebo vytvořením nové normy?

Dále se lze ptát: je tzv. teleologická redukce vytvořením práva nebo jeho dotvořením? Soudce v tomto případě odmítá aplikovat ustanovení zákona na základě své úvahy o tom, že znění zákona je vlastně v určitém ohledu defektní, neboť je příliš široké. V naprosté většině případů se nemůže opřít o nic jiného, než o své přesvědčení, že tělos zákona je ten či onen, protože obvykle není schopen jinak vysvětlit a argumenty podpořit, že zákonodárce (zákon) chtěl dosáhnout něčeho jiného, než co zákon říká.

Podobně problematické shledávám (ovšem ze svého hlediska) vymezení tzv. hard cases v angloamerické doktríně, koncepty jednotlivých druhů mezer v právu (str. 53). V této souvislosti by autorka mohla zodpovědět například otázku, zda nelze z každého, byť na první pohled zcela triviálního případu, vytvořit nakonec „složitý případ“. Příkladem budiž ustanovení, podle kterého se svéprávnosti nabývá dosažením 18 roku věku. Je to ustanovení, které klasifikuje případ jako „vždy jednoduchý“, nebo mohou i na základě tohoto ustanovení vznikat případy složité?

Všechny tyto dílčí poznámky nejsou míněny jako kritika autorky, nýbrž by měly sloužit jako podklad k určité úvaze pro účely obhajoby práce.

Shrnutí

Práce je nepochybně předkládána ve stavu, kdy může být úspěšně obhájena. Předběžně práci hodnotím jako výbornou s tím, že konečné hodnocení bude záviset na průběhu obhajoby.

V Praze dne 1. září 2016

JUDr. Jan Tryzna, Ph.D.

Soudcovská tvorba práva

Obecně

Předkládaná práce se věnuje tradičnímu právně teoretickému tématu, jímž je – abych nemusel používat název práce – úloha a postavení rozhodovací činnosti orgánů veřejné moci v individuálních případech (tj. vlastně procesu aplikace práva) v právním systému (jednotlivých států).

Autorka se opírá o „tradiční“ prvky této problematiky, tj. zejména vymezení pojmu právní normy, precedentu, ustálené judikatury v kontinentálním typu práva atd. Tyto jednotlivé koncepty pak autorka vysvětluje, uvádí do souvislostí, porovnává a vyvozuje z toho závěry.

Formální náležitosti práce

Práce je členěna na čtyři hlavní části, úvod a závěr nepočítaje. V první části se autorka věnuje pojmu soudcovské tvorby práva a vysvětluje podstatu činnosti soudce při rozhodování. V druhé části se autorka věnuje speciálně činnosti soudce v zemích common law, zatímco v části třetí se zaměřuje na oblast kontinentální Evropy. Čtvrtá část má povahu srovnávací, neboť autorka komparuje kontinentální přístup a přístup v zemích common law.

Po formální stránce nelze práci prakticky nic vytknout. Z hlediska jazykového je práce kvalitní, pouze tu a tam lze nalézt překlepy apod. Jedná se ovšem o minimum případů.

Členění práce je logické a přehledné. Jednotlivé pasáže na sebe dobře navazují; umožňují tak sledovat úvahy autorky.

Oceňuji práci s literaturou, a to jednak tuzemskou, jednak zahraniční. Odpovídá tomu i bohatý poznámkový aparát.

Obsah práce

V obecné rovině nemám práci mnoho co vytknout. Autorka vychází z relativně ustálených názorů na danou problematiku tak, jak jsou zachyceny v odborné literatuře. Za přínosné považuji mj. fakt, že autorka upozorňuje na nepřesnost některých „zavedených představ“, např. o malé relevanci právního předpisu v právním systému anglickém, dominantním vlivu precedentu, úloze angloamerického soudce jako normotvorného činitele atd.

Přes uvedená pozitiva se mi zdá, že v některých případech autorka přejímá vymezení některých konceptů, které se zdají být chápány příliš úzce. Tak např. na str. 5 (s obdobnou tezí pak přichází i na str. 46) hovoří o soudcovském dotváření práva v širším smyslu v případě, kdy aplikujeme na určitý případ zákon přesto, že se dle svého jazykového významu na situaci nevztahuje, nebo jej naopak neaplikujeme, ačkoliv bychom tak měli činit s ohledem na jeho jazykový význam. Jak potom hodnotit situaci, kdy zákon používá natolik abstraktní pojmy, že je teprve soudce musí naplnit, s ohledem na konkrétní situaci, obsahem? Jde o dotváření práva či nikoliv?

Existují ale i jiné situace, jejichž kategorizace je obtížná. Tak např. v § 8 zakazuje občanský zákoník zjevné zneužití práva. Předpokládejme, že i podle jazykového vyjádření jsme schopni říci, jaké situace budou zneužitím práva. Avšak úkolem soudce je posoudit, zda konkrétní jednání je či není zneužitím práva. Je potom jeho výrok o tom, že určité jednání je zneužitím práva, pouhou aplikací práva, dotvořením práva či tvorbou práva? Podstatou

zneužití práva je situace, která spočívá v tom, že existuje určité subjektivní právo, avšak toto právo je realizováno „vadně“. A právě tato „vadnost“ je-li soudcem konstatována, se projeví v tom, že takové subjektivní právo nebude naplněno (nebude mu poskytnuta ochrana). Lze tak například říci, že bývalý manžel, který se snaží vystěhovat svoji exmanželku z domu, která patří výlučně jemu (§ 769 OZ), zneužívá své právo pokaždé, když takový návrh podá? Nebo jen za určité specifické situace? A je potom závěr o tom, že jde o zneužití práva, jeho prostou aplikací nebo dotvořením nebo vytvořením nové normy?

Dále se lze ptát: je tzv. teleologická redukce vytvořením práva nebo jeho dotvořením? Soudce v tomto případě odmítá aplikovat ustanovení zákona na základě své úvahy o tom, že znění zákona je vlastně v určitém ohledu defektní, neboť je příliš široké. V naprosté většině případů se nemůže opřít o nic jiného, než o své přesvědčení, že tělos zákona je ten či onen, protože obvykle není schopen jinak vysvětlit a argumenty podpořit, že zákonodárce (zákon) chtěl dosáhnout něčeho jiného, než co zákon říká.

Podobně problematické shledávám (ovšem ze svého hlediska) vymezení tzv. hard cases v angloamerické doktríně, koncepty jednotlivých druhů mezer v právu (str. 53). V této souvislosti by autorka mohla zodpovědět například otázku, zda nelze z každého, byť na první pohled zcela triviálního případu, vytvořit nakonec „složitý případ“. Příkladem budiž ustanovení, podle kterého se svéprávnosti nabývá dosažením 18 roku věku. Je to ustanovení, které klasifikuje případ jako „vždy jednoduchý“, nebo mohou i na základě tohoto ustanovení vznikat případy složité?

Všechny tyto dílčí poznámky nejsou míněny jako kritika autorky, nýbrž by měly sloužit jako podklad k určité úvaze pro účely obhajoby práce.

Shrnutí

Práce je nepochybně předkládána ve stavu, kdy může být úspěšně obhájena. Předběžně práci hodnotím jako výbornou s tím, že konečné hodnocení bude záviset na průběhu obhajoby.

V Praze dne 1. září 2016

JUDr. Jan Tryzna, Ph.D.